

mutató egész nép számára

XI

Az átfogó jellegű útmutató, a szintézisre törekvő és messze jövőre utaló zsinórmérték mindig figyelmet kelt, tiszteletet ébreszt, továbbgondolkodásra készít, mint általában a jelentős szellemi alkotások. Ezt mondhatjuk a Román Kommunista Párt programjának tervezetére is, amelyet érdeklődéssel fogadott az ország népe, s amelyet napról napra növekvő méretekben és mélységben vitat meg. A hazánkban megjelenő valamennyi sajtóorgánumhoz hasonló módon a *Korunk* is az olvasók és a tollforgatók, a munkatársak széles körű gárdájának rendelkezésére bocsátja e hónapokban hasábjait, hogy jellegének, arcélének, szerepének megfelelően hozzájáruljon e dokumentum alaposabb megismeréséhez és megismertetéséhez, a vélemények, meglátások, javaslatok kifejtéséhez.

Elindítól az alábbiakban csupán néhány általános megjegyzést óhajtunk fűzni e fontos dokumentumhoz.

Szükségesség és időztetés

„Azokból a sokrétű bel- és külpolitikai problémákból kiindulva, amelyeket a jelenlegi és jövőbeli történelmi fejlődés szakaszában kell megoldani, szükséges, hogy a pártnak olyan távlati programja legyen, amely világos orientációt nyújt a társadalom forradalmi átalakításáért folytatott harcnak...” — hangsúlyozza a programtervezet, s megállapítja, hogy a program a párt ideológiai, elméleti és politikai alapokmánya.

Mindezek a meghatározások arra utalnak, hogy a program kidolgozása fontos történelmi esemény, ami elengedhetetlenül szükséges minden mozgalom, párt, nép, ország, államalakulat számára, hiszen megszabja egész tevékenységének célját, jellegét, módszereit és eljárásait hosszú történelmi időszakra. A program vezérfonál, a program eszmei alapozás, a program körülhatárolás és elhatárolás, a program időztetés a történelem haladtában és térkijelölés földrajzi értelemben éppen úgy, mint a gazdasági fejlettség fokának megállapításában s az abból eredő feladatok tekintetében. Nemkülönben jelzi a hovatartozást a haladó erők és a haladásellenesek küzdelmének mezején, a materializmus és az idealizmus viszonyában. Mindezen túlmenően azonban a program mondhatni szavakba önt, világosan megfogalmaz reményeket és jövőt váró elgondolásokat, helyükre tesz jellegüket és alapgonddatokat, tisztáz vitás kérdéseket, és megfelelő választ ad. Ilyen értelemben megnyugtatóan hat, más vonatkozásban viszont serkent. E hatómezők révén pedig messzemenő a kisugárzása, s erőforrásként jelenik meg. Ugyanakkor erőjelző is. Program kidolgozására csak olyan mozgalom, szervezet vagy kormányzat képes, amely mögött egyfelől múlt, harc, munka áll s ily módon szerzett tapasztalat, tudás, továbbá elméleti kikristályosulás, másfelől viszont energiát halmozott föl újabb nekifutásra, magasabb csúcsok meghódítására; a programban foglalt elképzelések és megoldások, kérdésfelvetések és eligazítások épp azt jelzik, hogy milyen potenciállal vállalkozik a szóban forgó mozgalom az útmutató követésére, valóra váltására.

Ha e tényezők kölcsönhatásának függvényeként elemezzük a programtervezetet, az időztetés, általában az időbeliség kérdése világlik ki feltűnően: a történelmi értelmezésű időfolyam sajátos szakaszában dolgoztatott ki.

„Az emberi társadalom fejlődésének jelenlegi korszakát — olvashatjuk az első mondatban — forradalmi, társadalmi és nemzeti strukturális átalakulások jellemzik. A szocialista forradalom korszaka ez...”

A világ történelmének e döntő szakaszában nálunk is forradalmi változások mentek végbe. Ezekről az átalakulásokról sokat írtunk és szóltunk, kezdve a felszabadulástól, a népi hatalom megteremtésétől, az iparosításon át a mezőgazdaság szövetkezeti átalakításáig és a kultúra terén elért eredményekig; a részletek elemzése helyett ezúttal inkább az eredmények általános kihatását vizsgálmánk.

Ha a régi Romániáról beszélünk, általában azt mondjuk, hogy elmaradott volt. Az elmaradottságnak azonban sokféle ismérve, jegye van. A hanyatlás és

visszaesés, a helyben topogás vagy az útvesztés, a megtorpanás és egyoldalúság mind-mind az elmaradottság válfaja, jellemzője. A mi hajdani elmaradottságunk legfőbb bélyege a felemáság volt. Tekintsünk vissza akármilyen cselekedetünkre, történelmi szakaszunkra, a nemzetgazdaság vagy a kultúra, a bel- és külpolitika régebbi alakulására — mindenütt felemáságot látunk. Földreformra például kétféle is sor került, Alexandru Ioan Cuza idejében és az I. világháborút követően. De megváltoztatták-e ezek a földosztások döntő módon a parasztság és az urak viszonyát, a birtokmegosztást és a jövedelemelosztást? Nem, a földművelők többsége továbbra is szegény és kizsákmányolt, elnyomott és kiszolgáltatott maradt. Jellemző agrárfejlődésünk felemás voltára, hogy a középkor, a hűbériség sok-sok vonása — a robottól a dézsmáig, szelidebb vagy rejtett formában — nemhogy a jobbgátság felszámolása után, de még századunk derekáig is tovább élt.

Ugyanez a felemáság jellemezte iparunkat is. Míg a Prahova völgyében, Brassó városában s környékén, a Bánság és Erdély egyes körzeteiben bizonyos szakaszokban gyorsan fejlődött az ipar, addig az ország nagyobb részében vármegyeyeni területeken nyoma sem volt említésreméltó üzemnek. De ugyanígy, míg a főváros és néhány egyetemi központ az élénk kulturális élet, a sok újság, a gyarapodó könyvkiadás és a fejlődő színházi élet, a művészi kibontakozás színtere volt, addig a vidéki városok és falvak tömegének művelődési életét a pangás, a tespedés határozta meg.

Ezzel szemben mi jellemeztük az eltelt harminc év alatt végzett munkánkat? A hatalomátvétel például — kezdve a fasiszta diktatúra megdöntésétől a Groza-kormány megalakulásán, a népköztársaság kikiáltásán át az államosításig — teljes volt, maradéktalan. Nem csupán a katonai-polgári-földesúri többségű kormányokat döntöttük meg, hanem a királyságot is, nem pusztán a politikai hatalmat vettük kézbe, hanem a gazdaságot is. A nép minden tekintetben ura lett országának.

Ez mondható azonban iparunk és a szállítás, a kereskedelem és az oktatás, az egészségügy vagy külföldi kapcsolataink változásáról is. Az eltelt harminc esztendő — egy egész emberöltő — tehát abból eredően, hogy nem akármilyen időszak, nem akármilyen országépítés, hanem a népi hatalom létrehozásának és a szocialista építésnek, az egységes, országos terv alapján történő tudatos fejlesztésnek a korszaka volt, egyben a teljes értékű, becsületesen véghez vitt, kiteljesített alkotó munkának a korszaka volt.

Joggal állapítja meg tehát a programtervezet: „A munkásszótálynak, a kommunista párt által vezetett egész népnek a szocializmus Romániában való megteremtésében elért mérlege rendkívül pozitív, kimagasló eredmények születtek a tevékenység minden területén.

A román társadalomban megvalósultak a történelme során ismert legmélyrehatóbb gazdasági, társadalmi és politikai strukturális változások.“

A programkidolgozás időbelisége tehát egy valóban „rendkívül pozitív“ mérlegű történelmi kor három évtizedét jelzi egyfelől, más tekintetben pedig a még gazdagabb kibontakozás előkészítésének szakát, az eddigi felgyült tapasztalat összegezése, a felmerült problémák, gondok tisztázása, a tennivalók világos körvonalazása révén.

Elmondhatjuk hát, hogy a szükségesség és időbeliség sajátos módon fonódik egybe. A három szabad évtized eltelte, az alapvető feladatok, vállalások példás teljesítése szükségessé teszi a fokozottabb előretekintést, az újabb mérföldkövetést, ugyanakkor pedig a történelmi korszak, az idő, amelyben élünk, lehetővé, időszerűvé, mondhatni korparancssá is teszi egy átfogó program kidolgozását.

Meghaladás és továbbélés

Történelme folyamán munkásmozgalmunk és a kommunista párt több programszerű irányvonalat határozott meg, de „először fordul elő, hogy a párt olyan egységes, távlati programot dolgoz ki, amely biztosítani hivatott a kommunisták, az egész nép egységes erőfeszítését a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom felépítéséért és Románia előrehaladásáért a kommunizmus felé“.

Azzal, hogy a program — több helyen is — egy mondatban szól a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom további építéséről, valamint a kommunizmus építésére való áttéréssel, jelzi, hogy a szocialista Románia „fejlődésének új szakaszára tér át“, más vonatkozásban viszont tükrözi azt a tényt is, hogy ez az áttérés békés, fokozatos, folyamatos, és szükségszerűen következik eddigi haladásunkból.

Mindebből sokféle következtetés adódik.

Először is az átalakulások békés jellegéről kell szólnunk. Mióta a háború átvonult hazánkon, ezen a földön béke honol. Hogy ez mit jelent, jól megértjük, ha arra gondolunk, hogy országok tucatja milyen súlyos harcot vívott belső és külső erőkkel egyaránt — a továbblépésért, hogy mennyi vérhullatásba, gazdasági veszteségbe került itt vagy ott a haladás egy-egy állomásának az elérése.

Noha a nálunk végbement sokirányú átalakulás forradalmi jellegű volt, és mélyreható változásokat hozott, nem járt emberéletek tömeges pusztulásával, véres csatákkal vagy anyagi rombolással. A mi fejlődésünk — a kisebb-nagyobb gondok, az elkerülhetetlen nehézségek ellenére is — töretlen volt, és — ismételjünk — békés. Ez a nagy eredmény talán a legszembevetőbb módon igazolja pártunk — a szocialista építés vezető ereje — bölcsességét, stratégiai és taktikai érzékét s nem utolsósorban humanizmusát.

Abból, hogy nálunk a forradalmi átalakításra irányulást sikerült ötvöznünk a békességre törekvéssel s a radikális változást a folyamatosság biztosításával, nos, abból származik az is, hogy társadalmi rendünk sok-sok elemét, egész életünk, munkánk több összetevőjét az új szakaszban meghaladjuk, de nem vetjük el, sőt, bizonyos tekintetben — az új helyzetnek és feladatoknak megfelelően — tovább erősítjük.

Az előbb a párt vezető szerepéről szoltunk. Érdemes e kérdést — az előbbi értelemben — a jövőre vonatkozóan is megvizsgálni. Ismeretes, hogy a pártok a történelem során az osztályszembenállások tüzeiben, egy-egy társadalmi réteg szervezeteiként születtek meg. A kommunista párt — előbb mint szocialista párt — a hajdani „negyedik rend“, a proletariátus kialakulása nyomán jött létre mint ennek az osztálynak (végső fokon az összes dolgozóknak) leghűbb képviselője, vezető ereje. Az első hazai munkáspárt megalapításától kezdve — több mint nyolcvan éve már — a párt becsülettel teljesítette történelmi hivatását. Ezt tükrözik régebbi sikerei éppúgy, mint tegnapi eredményei, s ebből következik, hogy rá mint vezető erőre az előttünk álló évtizedekben is szüksége van az országnak. A programtervezet világosan fogalmaz: „A párt addig létezik, amíg gyakorolja a társadalom forradalmi átalakítása, a szocializmus és a kommunizmus építése vezetésének küldetését... A párt a jövőben is szocialista nemzetünk életét központja lesz; biztosítja Románia fejlesztési útjainak tudományos kidolgozását és a politikai-szervezeti tevékenység vezetését abból a célból, hogy ez a politika valóra váljon.“ Ugyanakkor körvonalazódik a programban a távolabbi jövő is, amikor majd az osztályok teljes eltűnése nyomán „a kommunista társadalom teljes homogenizálódásával egyidőben“ el fog tűnni a párt is.

Nagyjából ez mondható az államra is, hiszen az állam is történelmi fejlődés terméke, az osztálytársadalom szülötte, létrejöttét, jellegét és szerepét az „itt és most“ határozza meg, amiből következik, hogy szocialista államunkra az adott történelmi szakaszban feltétlenül szükség van: „Figyelembe vesszük, hogy a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom megteremtésének és a kommunizmusra való áttérésnek az időszakában az államra, az egész gazdasági-társadalmi tevékenység megszervezésében jelentős szerep hárul... Persze, az adott körülményeknek megfelelően, egyik vagy másik időszakban, az állam tevékenységének meghatározott területére esik a hangsúly, de minden körülmények között növekszik a gazdasági-társadalmi tevékenység tudományos vezetésében betöltött szerepe.“

Külön részt szentel a pártprogram a nemzeti kérdésben követett politikának: „A nemzet az emberi társadalom fejlődése felsőbb fokának terméke... A társadalmi fejlődésnek a dialektikus és történelmi materializmus fényében való elemzése igazolja, hogy a nemzet nem játszotta el szerepét a történelemben. Ellenkezőleg, az élet erőteljesen igazolja, hogy a nemzet, a nemzeti állam a továbbiakban, hosszabb időszakra is, nagy jelentőségű szerepre hivatott a társadalomban...“

E megállapítások fényében a program rámutat arra, hogy pártunk történelmi küldetéséhez tartozik kedvező körülményeket biztosítani a nemzet további, magasabb fokon való fejlődéséhez, a nemzeti állam szüntelen erősítéséhez, ugyanakkor hangsúlyozza, hogy a nemzet szerepének tagadása avagy a proletár internacionálizmussal való szembeállítás téves és káros. A kommunisták feladata küzdeni a nacionalizmus, az elszigetelődés és a nemzeti gyűlölködés ellen, biztosítani a nemzetek közeledését az egyenlőség, a szabadon elfogadott együttműködési elvek alapján: „A kiteljesült kommunizmus korszakában elérjük a nemzeti államok, a nemzetek közötti egyes lényeges különbségek fokozatos eltűnését, de a nemzet továbbra is létezni fog sajátos szervezési keretében, mint különálló entitás, megőrizve specifikumát.“

Ebből a nemzetfelfogásból következik pártunknak a nemzetiségekkel kapcsolatos politikája is: „Figyelembe véve... a történelmi valóságot, a párt úgy véli,

hogy az együttélő nemzetiségek teljes jogegyenlőségének biztosításával, specifikus kérdéseik megoldásával, a dolgozók nemzetiségre való tekintet nélküli egységének és testvériségének egybeötvözésével való foglalkozás megőrzi egész jelentőségét a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom megteremtése, a kommunizmusra való áttérés korszakában.“

Ami pedig a jövőalakulás távlatait illeti, a programtervezet körvonalazza a messzetekintő jövőendő képét is: „...a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom és a kommunizmus felépítésének folyamatában a dolgozók, nemzetiségre való tekintet nélkül, mind jobban bele fognak integrálódni a kommunista társadalom egységes dolgozó népébe.“

Legyen szó tehát akár a párt és az állam ezutáni szerepéről, akár a nemzet és a nemzetiségek holnapjának meghatározásáról, a program a mai körülmények és várható alakulásuk marxista elemzése alapján, a történelem eddigi tapasztalatainak fényében, a meghaladás és továbbélés dialektikus egységének jegyében körvonalazza társadalmi-gazdasági-politikai berendezkedésünk legfontosabb elemeinek ezután következő szerkezetváltozását. Ez a körvonalazás pedig teljes mértékben realista, biztató, s úgy véljük, nemcsak számunkra, e haza népének — beleértve az itt élő magyar lakosságot is — nyújt értékes, távlatos útbaigazítást, hanem alkotó módon hozzájárul a nemzetközi munkásmozgalom és mindennemű fölszabadító harc elvi kérdéseinek tisztázásához s gyakorlati kérdéseinek megoldásához.

KORUNK



Flinta Edit fotógrafikája